

نگاه ۳ تن از اعضای شورای شهر به منطقه ۳ و مشکلاتش

حواشی حاشیه

گزارش‌های شهر آرامحله منطقه ۳ در باره ناحیه ۴ و برخی محلات آن در هفته‌های گذشته، بازخوردهای زیادی داشت؛ از جمله اینکه رئیس کمیسیون خدمات شهری شورای اسلامی شهر مشهد و دو تن از اعضای کمیته نظارتی شورای اسلامی شهر بر شهرداری منطقه ۳ رابه این ناحیه کشاند تا خود از نزدیک موضوع را بررسی کنند. نتایج این دیدارها را در خطوط زیر بخوانید.

مشکلی به نام مالکیت

رئیس کمیسیون خدمات شهری شورای اسلامی شهر مشهد در جریان بازدید از بافت‌های پر و خالی حاشیه منطقه ۳ بیشترین درخواست و مشکل مردم این ناحیه را احراز مالکیت اراضی اعلام کرد.

محمد حاجیان شهری در این بازدید گفت: بیشترین درخواست مردم این ناحیه پاسخ‌گویی دستگاه‌های متولی به‌ویژه آستان قدس و شهرداری برای احراز مالکیت اراضی تحت تملک آن هاست.

وی ادامه داد: مساحت اراضی این محدوده کوچک است و به قطعات کوچک‌تری نیز تقسیم شده و از همین روی شهرداری، مطابق با قوانین شهرسازی نمی‌توانسته پاسخ‌گویی مناسبی به درخواست‌های شهروندان داشته باشد. حاجیان شهری هدف از این بازدید را بررسی دقیق درخواست‌های مردم و رسیدگی و تصمیم‌گیری در خصوص سرنوشت بافت‌های پر و خالی اعلام کرد و افزود: طرح تفصیلی حاشیه منطقه در دست بررسی است، با این وجود شهرداری منطقه طی ۱۰ سال گذشته پاسخ‌گویی در خواست‌های مردم در محدوده بافت‌های پر و خالی ناحیه بوده و به برخی از پلاک‌ها نیز خدماتی ارائه کرده است. وی تصریح کرد: شبیه رسیدگی به بافت‌های پر و خالی محدوده باید یکسان‌سازی شود تا طرح تفصیلی در صورت ابلاغ، بر اساس بافت متحد و یکسان‌سازی شده اجرا شود.

رئیس کمیسیون خدمات شهری شورای اسلامی شهر مشهد، در پایان، سه درصد از بافت حاشیه‌ای منطقه ۳ را گرفتار این معضل برشمرد.

ساخت حادثه!

عضو هیئت رئیسه شورای اسلامی شهر مشهد، ریشه بروز حوادث تأسف بار زلزله را در ساخت شبانه خانه‌های حاشیه شهر از جمله حاشیه منطقه ۳ دانست.

شهناز رمارم گفت: گسترش افقی در کلان شهرهای بزرگی مثل مشهد سال‌هاست که منسوخ شده و گسترش شهرها بدون برنامه، طرح و نقشه در ایجاد زیرساخت‌های لازم از قبیل خدمات اجتماعی، رفاهی و بهداشتی برای بافت‌های مسکونی مشکلات متعددی را به وجود می‌آورد. عضو کمیته نظارتی شورای شهر بر شهرداری منطقه ۳، رشد نامتوازن را عامل ایجاد معضلات اجتماعی حاشیه منطقه برشمرد و افزود: رشد نامتوازن شهرها خصوصاً در حاشیه آن، به سلامت و رفاه ساکنین و حتی شهروندان دیگر نواحی آسیب می‌زند.

وی وجود زمین‌های زراعی بدون صاحب و همچنین قیمت پایین زمین را سبب پیدایش بافت‌های نامتوازن در منطقه ۳ دانست و افزود: بافت‌های روستایی نزدیک به شهر در منطقه ۲ توسط افراد سودجو قطعه‌بندی شده و با قیمت‌های ناچیز در اختیار خانواده‌هایی قرار می‌گیرد که اغلب مهاجر هستند و به دلیل مشکلات مالی مجبور به استفاده از این نوع زمین‌ها هستند.

رمارم ساخت شبانه‌خانه‌ها را عامل بی‌فوارگی و آشفته‌گی در بافت این محدوده اعلام و تصریح کرد: متأسفانه اغلب این بناها از استحکام لازم برخوردار نیستند که همین امر باعث بروز حوادث تأسف بار و افزایش تلفات انسانی در شرایط بحرانی و وقوع زلزله خواهد بود.

چگونگی مواجهه با حاشیه!

فیضی، رئیس کمیسیون مناطق پیرامونی و کم‌برخوردار شورای اسلامی شهر مشهد مقدس نیز در یادداشتی راهکارهای ساماندهی حاشیه‌نشینی را تشریح کرد.

اصلی خود از دیگر مباحثی است که در راستای سامان‌دهی حاشیه شهر باید در دستور کار قرار گیرد. البته دولت یازدهم از چند سال پیش در این زمینه نیز اقداماتی داشته است و طرح مهاجرت معکوس به روستاها اجرایی شده است. بر این اساس، طرح ارتقای توانمندسازی در ۱۰۰ روستای خراسان رضوی به اجرا درآمده است. هدف این طرح افزایش مهاجرت معکوس در روستاها بوده و نتایج مد نظر آن طبق اسناد بالادستی و اهداف دولت، افزایش سرمایه‌های اجتماعی و بهبود وضعیت روستاها پیش‌بینی شده است. بهبود وضعیت روستاها به خودی خود بر کاهش نرخ حاشیه‌نشینی تأثیری بسز دارد.

البته هنوز اطلاع دقیقی از نتایج این طرح در دست نیست و اینکه دولت تا چه حد توانسته است جلو مهاجرت به حاشیه شهرهایی نظیر مشهد را بگیرد به اجرای طرح‌های تحلیلی و پژوهشی نیازمند است؛ اما در عین حال، شکی نیست که طرح‌های اشتغال‌زا در روستاها سبب کاهش مهاجرت به شهرها می‌شود؛ زیرا طی چند سال اخیر، بیکاری مهم‌ترین دلیل مهاجرت به حاشیه شهر بوده است. در این راستا از ایجاد تشکلهای فرهنگی و اجتماعی نیز نباید چشم‌پوشی کرد. تشکلهایی با حضور ساکنان حاشیه شهر در راستای کاهش آسیب‌های اجتماعی می‌تواند اتفاقات خوبی را در این عرصه رقم بزند.

از دیگر راهکارهایی که برای سامان‌دهی حاشیه شهر به آن‌ها می‌توان اشاره کرد، استفاده از تجربیات کشورهای توسعه‌یافته است. مسلماً تقلید کپی‌برداری صرف از تجربه کشورهای دیگر نمی‌تواند راه حل کامل و جامعی برای شهرهای کشورمان باشد؛ اما نیاز است با استفاده از تجربه کشورهای موفق در این زمینه، به بهبود شرایط زیست‌پذیری شهری پهنه‌های حاشیه‌نشین اقدام شود. همچنین انجام مطالعات دقیق برای هر شهر با توجه به شرایط خاص فرهنگی، اقتصادی، کالبدی و سیاسی آن ضروری است.

بسیاری از جامعه‌شناسان، دهه ۴۰ را آغاز پدیده حاشیه‌نشینی در مشهد می‌دانند. درست همان زمان که مدرنیزاسیون و شهرنشینی در کشور ما از روستا نشینی پیشی گرفت، حواشی کلان شهرهایی نظیر مشهد، تهران، تبریز و اصفهان نیز هر روز گسترده‌تر شد. اکنون با گذشت ۴۶ سال از آن دوره، حدود ۱۹ میلیون نفر از جمعیت کشور حاشیه‌نشین هستند. در دهه ۴۰ خیلی از روستاییان به علل مسائل فرهنگی و اجتماعی تمایل داشتند به شهرها مهاجرت کنند اما وضعیت اقتصادی آن‌ها ایجاب می‌کرد که در حاشیه شهرها سکونت کنند.

در آن زمان، به این علت که مهاجران توانایی خرید خانه نداشتند، عملاً به ساخت‌وسازهای غیرقانونی و غیررسمی در حاشیه شهرها پرداختند و هر روز بر جمعیت این مناطق افزوده شد تا جایی که اکنون سهم مشهد به علت افزایش مهاجرت به این کلان شهر، حدود یک میلیون و ۲۰۰ هزار حاشیه‌نشین است؛ رقمی که معادل ۳۸/۷ درصد جمعیت شهر، نزدیک به ۱۱ درصد مساحت مشهد و بیش از دو برابر متوسط حاشیه‌نشینی کشور است. این رقم یعنی از هر سه نفر مشهدی، یک نفر در حاشیه شهر و سکونتگاه‌های غیررسمی اسکان دارد.

جمعیت شهر مشهد طی سال‌های ۱۳۴۵ تا ۱۳۹۵ بیانگر افزایش هفت و نیم برابری بوده است. این در حالی است که در این بازه زمانی، جمعیت حاشیه‌نشین شهر مشهد بیش از بیست و پنج برابر افزایش داشته است. عوامل بسیاری در به وجود آمدن این پهنه گسترده در حاشیه شهر مشهد دخیل هستند؛ اما آنچه اکنون اهمیت دارد توجه به این قشر گسترده است که در معرض انواع آسیب‌های بهداشتی، فرهنگی، اقتصادی، آموزشی و... هستند.

پیش از آنکه دلایل به وجود آمدن حاشیه شهرها مهم باشد، سامان‌دهی و جلوگیری از گسترش این پدیده مهم است. البته باید توجه داشت که سامان‌دهی و توجه به ساکنان این محدوده اقدامی در راستای رسمیت بخشیدن قانونی و حقوقی به حاشیه‌نشینی نیست، بلکه سبب می‌شود از توسعه این پدیده جلوگیری شود.

در راستای تحقق سامان‌دهی حاشیه شهر، می‌تواند به‌سازی فضاهای حاشیه‌نشین در دستور کار قرار گیرد. هر چند این موضوع چند سالی است انجام می‌گیرد و اکنون کمتر کوچه فرعی‌ای در حاشیه شهر مشهد مشاهده می‌شود که آسفالت نباشد و کمتر خانه‌ای در این محدوده‌ها وضعیت نامناسبی دارد و آن گونه که از ظواهر برمی‌آید وضعیت مناطق حاشیه‌نشین مشهد به لحاظ مهندسی شهری تا حدودی مورد قبول است؛ در عین حال، هنوز تا نقطه مطلوب، فاصله بسیار است. همچنین در راستای سامان‌دهی حاشیه شهر، می‌بایست مراقب ایجاد آلونک‌های جدید بود و با اجرای طرح‌هایی نظیر کمربند سبز جلوانی مقوله را گرفت.

ایجاد زمینه‌های لازم ارائه تسهیلات برای بازگشت مهاجران به موطن

طی سال‌های ۱۳۴۵ تا ۱۳۹۵ جمعیت حاشیه‌نشین شهر مشهد بیش از بیست و پنج برابر افزایش داشته است

